

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.7.3>
УДК 338.124(477)

Світлана Миколаївна ЛИСЕНКО

к.е.н., доцент, Донецький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3978-9956>
e-mail: panisvitlanalysenko@gmail.com

Олександра Миколаївна АЩЕУЛОВА

к.е.н., доцент, Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8982-9725>
e-mail: ashcheulova.o.m@ntnu.one

Юлія Ігорівна ГОЛОВНЯ

к.е.н., доцент, Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-0869>
e-mail: y.golovnia@knute.edu.ua

ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРИПИНЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ У ДЕРЖАВІ

У статті досліджено питання економічного відновлення України у контексті регулювання бізнесу під час дії воєнного стану в державі. Визначено економічні наслідки російської агресії для України. Проаналізовано дієвість й ефективність нового плану Маршалла, який розробляють спеціально для економічного відновлення держави, і ролі держав-партнерів у подальшій економічній підтримці України. Вперше проаналізовано етапи, які потрібно застосувати Україні й державам-партнерам для процесу відновлення.

Ключові слова: економічне відновлення, Україна, регулювання бізнесу, воєнний стан, план Маршалла

ВСТУП

Вторгнення росії в Україну отримало руйнівні наслідки для народу України [13]. Наслідки війни поставили під загрозу відновлення світової економіки після пандемії COVID-19 і змінюють та порушують глобальні ланцюжки поставок, що негативно відбивається на продовольчій безпеці, енергетиці й інших критичних секторах. Війна також привернула увагу до ролі підприємств, що працюють у регіоні й стикаються з підвищеними проблемами у підтримці відповідальної ділової поведінки в умовах високого ризику.

Відповідь на сьогоднішні потреби України й розбудова потенціалу України потребуватимуть від урядів, міжнародних установ і приватного сектору об'єднати свої зусилля.

МЕТА роботи полягає у дослідженні особливостей економічного відновлення України у контексті регулювання бізнесу під час дії воєнного стану в державі та в аналізі дієвості й ефективності нового плану Маршалла, який розробляють спеціально для економічного відновлення держави й ролі держав-партнерів у подальшій економічній підтримці України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті застосовано такі методи дослідження, як аналогію, абстрагування, класифікацію, узагальнення, групування, порівняльний аналіз, деталізацію, а також залучено результати експертних оцінювань.

РЕЗУЛЬТАТИ

Україна стикається з величезною проблемою браку коштів на виживання в умовах війни та повоєнне відновлення економіки, яку уряди та фінансові установи розвитку не зможуть розв'язати без допомоги приватних інвесторів. У березні 2023 р. Світовий банк підрахував,

що вартість відновлення країни за рік після початку війни становить \$ 411 млрд – величезна цифра, яка зростатиме в міру затягування воєнних дій [7].

Український бізнес унаслідок російської агресії зазнав збитків на \$ 13 млрд. За підсумками 2022 р. щонайменше 109 великих і середніх підприємств зазнали прямих збитків внаслідок повномасштабного вторгнення, розпочатого росією 24 лютого 2022 р. Це оцінка експертів проекту «Росія заплатить» KSE Institute (аналітичного центру при Київській школі економіки). Загальну суму прямих збитків підприємств, зокрема державних, і приватних осіб-підприємців оцінюють в \$ 13 млрд. З них \$ 9 млрд – частка збитків великих і середніх підприємств. Загальні непрямі втрати сягають \$33,1 млрд. А потрібна сума для відновлення підприємств – \$24,9 млрд [3]. Розподіл коштів залежатиме значною мірою від стану й розташування тих чи інших економічних об'єктів. Умовно економіку держави під час воєнного стану можна поділити на три зони (рис. 1).

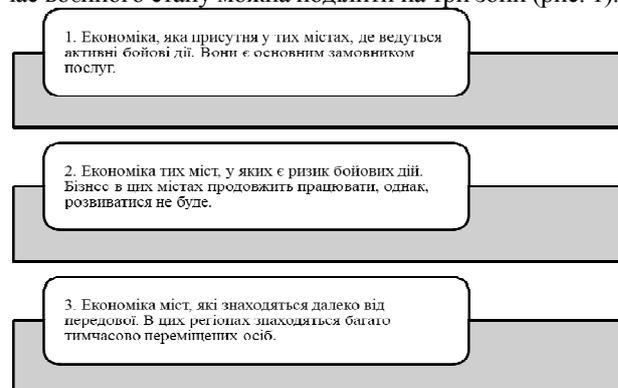

Рис. 1. Зони економіки України під час воєнного стану

Рух до мети на основі запропонованого алгоритму починається з формування аналітичних висновків за

поточним рівнем конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва відповідно до методики оцінювання, викладеної вище. Є два варіанти динаміки: висхідна динаміка інтегрованого показника, що характеризує конкурентоспроможність цього суб'єкта; спадна динаміка інтегрованого показника, що характеризує конкурентоспроможність цього суб'єкта (як варіант – відсутність динамічних змін) [2].

У XXI ст. ми маємо найкривавішу й наймасштабнішу війну на Європейському континенті після II світової. Це змушує нас до нового прочитання шляхів розв'язання повоєнного економічного відновлення на основі досвіду такої роботи різними націями в попередні історичні періоди. Зокрема, нова економічна політика вплинула на розвиток деревообробних галузей Харківщини, становище ремісників, їхні доходи й побут. Бондарство, теслярство, художні вироби також переживають свою трансформацію і розвиток ремесел. Податкова система сьогодні також вплинула на деревообробне ремісничє виробництво [9].

Державний секретар США Джордж К. Маршалл, виступаючи в Гарвардському університеті 75 років тому, виклав план, який поєднував допомогу спустошеним війною європейським країнам зі стратегічною метою створення альянсу проти радянського експансіонізму.

Канцлер Західної Німеччини Віллі Брандт, виступаючи в Гарвардському університеті 50 років тому, подав ідею Німецького фонду Маршалла Сполучених Штатів (GMF) як подарунок американському народові, знак вдячності німецького народу й живий меморіал – оригінальний план Маршалла [3].

Сьогодні у повітрі витає ідея ще одного плану Маршалла. Вперше з 1947 р. проєкт експансивних зусиль з відновлення на європейському континенті є потрібним і реалістичним. Загарбницька війна російської федерації проти України зі щоденними масштабними руйнуваннями в ім'я її неоміперського плану потребує сильної, творчої відповіді світової спільноти демократій. Бачення вільної та демократичної, модернізованої та європейської України є відповіддю на виклик російської федерації.

План Маршалла є джерелом натхнення і джерелом надії на відновлення України. Проте це не може бути шаблоном для міжнародного прагнення допомогти відбудувати країну. План для України має набути форми XXI ст. Наприкінці 1940-х рр. були один гегемон і низка новозбудованих установ для допомоги більш ніж десятку нинішніх і майбутніх союзників. Сьогодні потрібно багато країн, щоб допомогти одній. Це потребує застосування та адаптації наявних механізмів допомоги.

З огляду на складність цих зусиль сильне лідерство є важливим. На відміну від інших планів новий документ не передбачає, що Європейська комісія керуватиме відновленням у партнерстві з урядом України, оскільки Брюссель не має ні потрібної політичної, ні фінансової ваги. Натомість країни G7 повинні очолити зусилля з відновлення та заохочувати інші країни брати участь у цій платформі RecoverUkraine. Разом з Україною країни Великої сімки мають призначити сильного координатора відновлення, який керуватиме цими зусиллями й підтримуватиме зв'язок між урядом України, міжнародними фінансовими організаціями (МФО) та членами Великої сімки. Першим координатором мають

бути США зі світовим авторитетом. Це тому, що лише США зможуть об'єднати потрібну глобальну коаліцію і досягти консенсусу серед партнерів України. Координатор повинен створити цільову групу з відновлення, яка співпрацюватиме з Україною та яку буде приймати й підтримувати Європейська комісія, засвідчуючи щораз більшу роль ЄС у процесі відновлення, оскільки Україна просувається уперед на шляху інтеграції та можливого членства [10].

Велика сімка повинна підкреслити свою спільну зацікавленість у формі угоди на високому рівні, яка засвідчуватиме зв'язок між безпекою і відновленням України й зобов'язуватиметься допомагати країні в обох цілях – хоча й на асиметричному рівні підтримки, оскільки США інвестуватимуть більше в безпеку, а інші члени G7 інвестуватимуть більше у відновлення. Отже, згуртованість між партнерами й союзниками України потрібно значно посилити.

Для процесу відновлення варто застосовувати послідовний підхід із поступовим нарощуванням активності. Він має мати чотири етапи: допомогу, реконструкцію, модернізацію і вступ до ЄС. Допомога має передбачати невідкладну підтримку й базову реабілітацію, оскільки війна триває. Реконструкція передбачатиме швидке реагування на руйнування, спричинені війною, після припинення вогню або досягнення урегулювання, зосереджуючись на інфраструктурі та мобілізації ринкових механізмів. Модернізація – це фаза «відбудувати краще», яка залучає прямі іноземні інвестиції для формування нової економіки та нової країни, яка є більш цифровою, більш дружньою до довкілля, більш демократичною і більш орієнтованою на ЄС. Фаза вступу передбачає інвестиції, які більше спрямовано на приведення країни до її майбутніх партнерів з ЄС. Міжнародні зусилля країн, що не є членами ЄС, буде спрямовано на передній план в очікуванні того, що інтерес міжнародної спільноти до допомоги Україні з часом зменшиться, а політичні й фінансові зобов'язання ЄС лише зростуть [11].

Створення нового агентства допомоги чи централізованого трастового фонду для донорів не є ані реалістичним, ані доцільним. Натомість G7 та інші країни-партнери повинні працювати через багатодонорські фонди МФО, мобілізуючи сильні сторони різних банків розвитку й застосовуючи готові рішення для відповіді на цю нагальну потребу. Координаторові відновлення, наділеному G7 автономією і повноваженнями, потрібно буде допомогти узгодити принципи умовності й вимоги до нагляду.

Розмір інвестицій, потрібних для відновлення України, досі незрозумілий через продовження війни. За попередніми оцінками вартість відновлення пошкодженої української інфраструктури становить понад \$ 100 млрд [8].

Країнам ЄС незабаром доведеться ухвалити рішення про масштаб і характер свого внеску. Вони можуть вибрати комбінацію прямих бюджетних грантів ЄС; двосторонні позики, гранти й гарантії держав-членів; а також наддовгострокові пільгові звичайні позики. Загальнофінансовані гранти будуть суперечливими в деяких державах-членах. Збільшення відносної ваги двосторонніх внесків держав-членів або перегляд Багаторічної фінансової рамки ЄС буде таким самим суперечливим. Лідери

ЄС не повинні ані уникати, ані затягувати ці дебати, тому що інші міжнародні донори, насамперед США, ймовірно, будуть обумовлювати й масштабувати свою участь на основі фінансової переваги ЄС.

Найважливішим способом розблокування потенціалу приватного капіталу, а отже, надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, стало б запровадження «страхування війни» для певних приватних інвестицій, підкріпленого гарантіями міжнародних донорів [12].

Беручи до уваги масштаби потенційних фінансових зобов'язань, треба розглянути незвичайні джерела фінансування. Арешт заморожених російських активів може стати вагомим внеском у фінансування України, але тільки в довгостроковій перспективі. Хоча для цього може знадобитися нова правова база у більшості країн-донорів, а отже, потрібен час для реалізації. Арешт заморожених активів центрального банку росії, які нині становлять \$300 млрд, є багатообіцяючим і результативним варіантом. Арешт замороженої російської приватної власності є менш дієвим варіантом, тому що вони, ймовірно, роками загрузнуть у судових суперечках.

Підвітність і верховенство права в економічному відновленні України

Допомогу Україні мають надавати з певними умовами, особливо у запланованих масштабах і на користь країни. Зміцнення верховенства права має величезне значення для відновлення України. Виплата грошей на реконструкцію повинна залежати від того, чи країна успішно запровадить і впровадить давні реформи верховенства права й судової системи на початковому етапі надання допомоги. Ці реформи викладено у висновку Єврокомісії стосовно заявки України на членство в ЄС. Крім того, ЄС має запросити Україну приєднатися до Європейської прокуратури якнайшвидше. Членство в цьому органі додасть рівень нагляду ЄС і сприятиме наближенню України до судових стандартів ЄС.

Потрібно призначити незалежного генерального інспектора, офіс якого розслідував би звинувачення у неправомірній поведінці та сприяв би ефективному використанню грошей. Платформа RecoverUkraine має зробити прозорість керівним принципом процесу відновлення, дозволяючи громадянам здійснювати нагляд через вільні ЗМІ, приватний сектор і громадянське суспільство, яких варто залучати до участі з першого дня.

Тоді як планування реконструкції має тривати, успішне завершення війни та збереження України мають стати пріоритетними. Планування не повинно відвертати увагу від терміновості швидкої підтримки, від макрофінансової допомоги до військової підтримки. Плани відновлення України її партнери не повинні застосовувати як виправдання для того, щоб не робити потрібного, оскільки війна триває.

Відновлення має просуватися за допомогою демократичних і ринкових реформ, які відповідають критеріям ЄС.

Ставлячи за мету членство, Україна може використати процес відновлення, щоб повністю відмовитися від радянської регулятивної спадщини та прийняти й застосувати своє правове та нормативне середовище відповідно до стандартів ЄС, що також допоможе залучити прямі іноземні інвестиції. Просування

на цьому шляху й відповідність критеріям принесе негайні дивіденди, оскільки це допоможе забезпечити постійну зовнішню підтримку, зокрема, з боку США і партнерів поза ЄС. Це також збільшить можливості українських компаній експортувати до ЄС.

Відновлення у межах ЄС є унікальною можливістю для України відновитися краще, модернізуватися і зробити стрибок у краще майбутнє. Транспортну й енергетичну інфраструктуру можна орієнтувати більше на Захід. Технологічний сектор України може спрямувати свою увагу на цифровий порядок денний ЄС. Декарбонізація в межах Зеленої угоди ЄС буде особливо важливою [6]. Підготовка економіки України до сумісності й конкурентоспроможності на внутрішньому ринку ЄС, найімовірніше, призведе до того, що значні частини її пошкодженої енергоємної важкої промисловості не буде відновлено. Рішення, що визначають шлях стосовно майбутніх основних економічних секторів України та джерел зростання, потрібно ухвалювати на ранніх стадіях реконструкції, незважаючи на ймовірний високий рівень невизначеності навколо її майбутніх відносин із росією.

Інтеграція України в ЄС на шляху до членства буде тривалим і складним процесом, який займе багато років. Але поєднання внутрішніх реформ і значних міжнародних, насамперед європейських, інвестицій у країну, найімовірніше, прискорить його.

Відбудова України дає змогу підвищити продуктивність нації, стимулювати іноземні інвестиції, зміцнити навички та знання і тісніше інтегрувати Україну у світову економіку, закладаючи основи для майбутнього економічного зростання. Український народ показав, що він орієнтований на майбутнє, його технологічна галузь є важливим воєнним активом, який стане каталізатором економічного зростання, коли Україна виграє війну. Однак цю реконструкцію не можуть здійснити уряди самі, – ефективна співпраця з бізнесом матиме вирішальне значення, щоб розпочати відновлення України.

Передусім потрібно усунути фінансовий дефіцит, щоб український уряд міг виплачувати зарплати, ремонтувати будинки, працювати зі школами й відновлювати критичну інфраструктуру.

Такі компанії, як Philips, Royal HaskoningDHV, Rolls Royce, а також українські компанії, як Difco Group, МНР, DТек, Kernel, уже бачать можливості інвестування у відновлення України й пообіцяли надати підтримку у відбудові країни. Україна сповнена рішучості повернутися сильнішою як сучасна, інноваційна, зелена економіка, яка працює з міжнародними партнерами.

Внаслідок російського повномасштабного вторгнення Україна зазнала значних руйнувань. Потреби у відновленні становлять щонайменше \$400 млрд для всіх об'єктів інфраструктури – житлової, соціальної, адміністративної, культурної та експортної [5]. Міжнародна конференція з відновлення України (URC23), яка відбулася у Лондоні 21–22 червня 2023 р., стала вирішальним форумом для міжнародної спільноти з підтримки України в її зусиллях з відновлення та реконструкції. Якщо торішня конференція у Лугано дала відповідний політичний поштовх, то лондонська конференція зібрала \$ 60 млрд на відновлення України. Понад 500 компаній підписали Business Compact, під-

креслюючи свою підтримку відновлення України.

Приватні інвестори бачать «чудову можливість» інвестувати в післявоєнне майбутнє України. Фонд розвитку України досі перебуває на стадії планування, і не очікується, що його буде запущено до закінчення війни. Це можливість «соціалізувати» ідею фонду та його місію, яка полягає у «залученні якомога більшої кількості капіталу приватного сектору до реконструкції України [8].

Фонд розвитку України має на меті залучити так званий пільговий капітал від урядів і банків розвитку, а потім заставувати його для залучення приватних інвестицій. Пільговий капітал надається на більш сприятливих умовах і може передбачати боргові зобов'язання, випущені за відсотковими ставками, нижчими за ринкові, або акціонерний капітал від інвесторів, які вимагають нижчого прибутку.

Ідея полягає у тому, що так можна збільшити початковий концесійний капітал на кілька порядків і в результаті збільшити потужність фонду для інвестування в різні сектори економіки.

Український уряд визначив п'ять галузей, куди буде спрямовано початкові інвестиції фонду: інфраструктуру, енергетику, виробництво, сільське господарство та інформаційні технології. Прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак також оприлюднив систему «страхування від воєнних ризиків», яку підтримують країни Великої сімки, що допоможе обмежити потенційні втрати, з якими стикаються приватні інвестори в Україні [7]. Це величезний крок уперед у напрямі допомоги страховикам гарантувати інвестиції в Україну, усунувши одну з найбільших перешкод і додавши інвесторам упевненості, важливої для дій. Приватні й

державні інвестори вжекладають капітал у країну, хоча кінець війни може бути ще неблизьким.

ВИСНОВКИ

Широкомасштабна агресія росії проти України завдає значної шкоди українській економіці, підриває макроекономічну стабільність і знижує її виробничий капітал. Прогнозне прагнення України до відновлення та реконструкції має забезпечити створення належних рамок умов і залучення міжнародної підтримки для досягнення сталого відновлення, яке забезпечить міцнішу, більш дружню до довкілля й сталу економіку.

У короткостроковій перспективі збереження макроекономічної стабільності в умовах активної війни й тиску, пов'язаного з обороною країни, зміцнить захист України та забезпечить міцну основу для відновлення. Прагнення максимізувати підтримку міжнародних партнерів у формі грантів або дуже пільгових позик, а також розроблення механізмів для забезпечення визначеності стосовно розміру й часу підтримки сприятимуть довірі та фінансуванню бюджету [1].

У довгостроковій перспективі гнучке макроекономічне управління залишатиметься важливим для управління реконструкцією і підтримки конкурентоспроможності економіки. Розроблення більш ефективної системи оподаткування сприятиме стабільності державних фінансів.

Довгострокове відновлення – це можливість «побудувати кращий» інвестиційний клімат, посилюючи конкуренцію, прозорість і цілісність між секторами, підвищуючи навички, сприяючи цифровізації та зміцнюючи дослідження, розробки та інновації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120 (2022, 15 березня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
2. Зрибнева І. Концепція побудови економічної політики забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва на макро- і мікрорівні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 1 (71). С. 83–88. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2021/1_71_2021/16.pdf
3. Бізнес пристосувався до війни, змінивши реанімацію на масштабування. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/8/694738>
4. Vonyo T. Recovery and reconstruction: Europe after WWII, Commentary in the VoxEU Debate. (Nov., 2019). URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/recovery-and-reconstruction-europe-after-wwii>
5. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/?fbclid=IwAR28tG7g1HQgAxjK>
6. Лисенко С., Маслокова Ю. Вплив реструктуризації вугільної галузі на соціальноекономічний стан Донеччини. *European scientific congress: the 2nd International scientific and practical conference* (March 20–22, 2023) Madrid, 2023. pp. 325–331. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/EUROPEAN-SCIENTIFIC-CONGRESS-20-22.03.23.pdf>
7. Мінфін. Новини. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua>
8. Новта Н., Пугачова Є. Макроекономічні витрати конфлікту. *Серія робочих документів МВФ*. 2020. URL: www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2020/English/wpia2020110-print-pdf
9. Олянич В., Олянич Л., Крипський А. Деревообробна промисловість Харківської області в роки непу: історичний аспект. *Науковий журнал Полонського університету*. 2022. № 53(4). С. 83–89. URL: <https://doi.org/10.23856/5310>
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
11. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diaa.gov.ua/wartime>
12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану. Закон України № 2120 від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
13. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549>

References

1. The Law of Ukraine on Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms on the period of martial law № 2120. (2022, March 15). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (in Ukrainian).
2. Zrybnieva I. The concept of building an economic policy to ensure the competitiveness of subjects of innovative

entrepreneurship at the macro- and macro-level. Scientific view: economics and management. 2021. No. 1 (71). pp. 83–88. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2021/1_71_2021/16.pdf (in Ukrainian).

3. Business adapted to the war, changing resuscitation to scaling. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/8/694738/> (in Ukrainian).

4. Vonyo T. Recovery and reconstruction: Europe after WWII, Commentary in the VoxEU Debate. (Nov., 2019). URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/recovery-and-reconstruction-europe-after-wwii>

5. Damages caused to Ukrainian business as a result of Russian aggression. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidokrosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/?fbclid=IwAR28tG7g1HQgAxjK> (in Ukrainian).

6. Lysenko S., Maslokhova Yu. The impact of restructuring of the coal industry on the socioeconomic condition of Donetsk region. *European scientific congress: the 2nd International scientific and practical conference* (March 20–22, 2023) Madrid, 2023. pp. 325–331. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/EUROPEAN-SCIENTIFIC-CONGRESS-20-22.03.23.pdf> (in Ukrainian).

7. Ministry of Finance. News. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/> (in Ukrainian).

8. Novta N., Puhachova E. The Macroeconomic Costs of Conflict. *IMF Working Paper Series*. 2020. URL: [WP/20/110 www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2020/English/wpica2020110-print-pdf](https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2020/English/wpica2020110-print-pdf) (in Ukrainian).

9. Olianych V., Olianych L., Krynski A. Woodworking industries in Kharkiv region during the nep years: a historical aspect. *Scientific Journal of Polonia University*. 2022. № 53(4). pp. 83–89. URL: <https://doi.org/10.23856/5310> (in Ukrainian).

10. Official website of the National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/> (in Ukrainian).

11. Business support in wartime. URL: <https://business.diaa.gov.ua/wartime> (in Ukrainian).

12. On making changes to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms for the period of martial law. Law of Ukraine No. 2120 dated 03/15/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (in Ukrainian).

13. Rykhlitskiy V. Business in the conditions of war: who suffered the greatest losses and how enterprises are restored. *Economic truth*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549> (in Ukrainian).

Svitlana LYSENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Donetsk National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3978-9956>

e-mail: panisvitlanalysenko@gmail.com

Oleksandra ASHCHEULOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Dnipro University of Technology

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8982-9725>

e-mail: ashcheulova.o.m@nmu.one

Yuliia HOLOVNIYA

PhD in Economics, Associate Professor, State University Of Trade And Economics

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-0869>

e-mail: y.golovnia@knute.edu.ua

ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF TERMINATION OF BUSINESS REGULATION DURING MARTIAL LAW IN THE COUNTRY

The paper is devoted to the study of the peculiarities of the economic recovery of Ukraine in the context of business regulation during the state of martial law in the country; determination of the economic consequences of Russian aggression for Ukraine; analysis of the effectiveness and efficiency of the new Marshall Plan, which is being developed specifically for the economic recovery of the state and the role of partner states in the further economic support of Ukraine. For the first time, the stages that must be applied by Ukraine and the partner states for the recovery process have been analyzed. It is noted that a sequential approach with a gradual increase in activity should be used for the recovery process, which should have four stages: aid, reconstruction, modernization and accession to the EU. The amount of investment needed to rebuild Ukraine is still unclear due to the continuation of the war. According to preliminary estimates, the cost of restoring the damaged Ukrainian infrastructure is more than 100 billion dollars. Aid should include emergency relief and basic rehabilitation as the war continues. Reconstruction will involve a rapid response to the destruction caused by war after a ceasefire or settlement, focusing on infrastructure and mobilizing market mechanisms. The conclusions indicate that in the long term, flexible macroeconomic management will remain important for managing the reconstruction and maintaining the competitiveness of the economy. The development of a more effective taxation system will contribute to the stability of public finances. In the short term, maintaining macroeconomic stability in the face of ongoing war and pressures related to the country's defense will strengthen Ukraine's defenses and provide a solid foundation for recovery.

Keywords: economic recovery, Ukraine, business regulation, martial law, Marshall Plan